

Sygn. akt II CSK 667/18

POSTANOWIENIE

Dnia 18 czerwca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z powództwa F. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w P.
przeciwko [...] Towarzystwu Ubezpieczeń Spółce Akcyjnej w Ł.

o zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 18 czerwca 2019 r.,

na skutek skargi kasacyjnej strony powodowej

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 13 marca 2018 r., sygn. akt I AGa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną strony powodowej F. sp. z o.o. w P. od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 13 marca 2018 r., sygn. akt I AGa [...] Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca oparła na przesłankach uregulowanych w art. art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c. Przesłanki te nie zostały spełnione.

Według ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11, z dnia 11 stycznia 2002, III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, nie publ., z dnia 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, nie publ.).

Istotnego zagadnienia prawnego skarżąca upatruje w konieczności wyjaśnienia związanego ze zmianą przepisu art. 827 § 1 k.c., a mianowicie, czy po zmianie tego przepisu, dopuszczalne jest uznanie działań osób trzecich (w tym także osób, którym ubezpieczający powierzył przedmiot ubezpieczenia) za działania ubezpieczającego, a wobec tego, czy w przypadku rażącego niedbalstwa, bądź winy umyślnej tych osób należy przyjąć, że to ubezpieczający dopuścił się rażącego niedbalstwa lub winny umyślnej, a także po nowelizacji tego przepisu możliwe jest w umowie ubezpieczenia lub w ogólnych warunkach ubezpieczenia, określenie innego niż wprost wskazany w tym przepisie krąg osób, których działania umyślne lub niedbalstwo skutkują zwolnieniem ubezpieczyciela z odpowiedzialności (tzw. „klauzula reprezentantów”).

Z kolei oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo, iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, nie publ., z dnia 26 czerwca 2015 r., III CSK 77/15, nie publ., z dnia 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, nie publ.).

Skarżąca powołując tą podstawę przyjęcia skargi kasacyjnej, w zakresie jej uzasadnienia odwołała się do uzasadnienia przedstawionego wyżej zagadnienia prawnego.

Zgodnie z art. 827 § 1 k.c. ubezpieczyciel jest wolny od odpowiedzialności, jeżeli ubezpieczający wyrządził szkodę umyślnie; w razie rażącego niedbalstwa odszkodowanie nie należy się, chyba że umowa lub ogólne warunki ubezpieczenia stanowią inaczej lub zapłata odszkodowania odpowiada w danych okolicznościach względem słuszności, przy czym jak stanowi § 2, w ubezpieczeniu odpowiedzialności cywilnej można ustalić inne zasady odpowiedzialności ubezpieczyciela niż określone w § 1. Według poprzedniego brzmienia (tj. sprzed nowelizacji kodeksu cywilnego ustawą z dnia 13 kwietnia 2007 r., Dz. U. 2007, nr 82, poz. 557, która weszła w życie 10 sierpnia 2007 r.), ubezpieczyciel był zwolniony od odpowiedzialności, jeżeli ubezpieczający albo osoba, z którą ubezpieczający pozostaje we wspólnym gospodarstwie domowym lub za którą ponosi odpowiedzialność, wyrządziła szkodę umyślnie. W razie rażącego niedbalstwa odszkodowanie się nie należy, chyba że zapłata odszkodowania odpowiada w danych okolicznościach zasadom współżycia społecznego albo interesom gospodarki narodowej (§ 1), z tym że (§ 2) w ubezpieczeniu odpowiedzialności cywilnej można w drodze umowy ustalić inne zasady odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń, niż określone w § 1.

W wyroku z dnia 16 stycznia 2013 r., II CSK 202/12 (nie publ.), Sąd Najwyższy wyjaśnił już, że art. 827 § 1 k.c. jest przepisem wprowadzającym wyjątek od zasady odpowiedzialności ubezpieczyciela za szkodę wyrządzoną w ubezpieczonym mieniu i jako taki nie może podlegać wykładni rozszerzającej. Dlatego krąg osób, za które w myśl art. 827 § 1 k.c. ubezpieczający ponosi odpowiedzialność, powinien być określany wąsko i obejmować tylko te osoby, których winę można zrównać z winą własną ubezpieczonego; dotyczy to tych osób, na które ubezpieczony delegował taki sposób swoje obowiązki wynikające z umowy ubezpieczenia, że można przyjąć, iż w ramach umowy ubezpieczenia działały za niego.

W zawartej przez strony procesu umowie ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych, AC oraz NNW kierowców i pasażerów, powód występował w roli ubezpieczającego, zaś ubezpieczonym był B. [...] S.A., a przedmiotem ubezpieczenia leasingowany przez powoda autobus marki V.. Integralną częścią umowy ubezpieczenia były o.w.u. AC, które w § 3 pkt 1 ppkt 4 lit a stanowiły, że bez względu na uzgodniony w umowie ubezpieczenia zakres ubezpieczenia ubezpieczyciel nie ponosi odpowiedzialności za szkody powstałe w ubezpieczonym pojeździe podczas kierowania pojazdem przez ubezpieczonego lub osobę upoważnioną do kierowania pojazdem, m.in. w stanie po użyciu alkoholu. Według § 1 pkt 5 ppkt 16 o.w.u. przez osobę upoważnioną do kierowania pojazdem rozumie się osobę, która za zgodą i wiedzą ubezpieczonego weszła w posiadanie kluczyka lub sterownika służącego do otwarcia lub uruchomienia pojazdu.

W kontekście przedstawionej w powołanym wyżej wyroku Sądu Najwyższego wykładni zakresu podmiotowego art. 827 § 1 k.c. nie może budzić wątpliwości określony w umowie ubezpieczenia krąg osób, których działania w przypadku szkody AC wyłączają odpowiedzialność ubezpieczyciela, gdy umowę takiego ubezpieczenia jako ubezpieczający zawiera przedsiębiorca, wykorzystujący te pojazdy poprzez osoby, którymi posługuje się przy wykonywaniu działalności gospodarczej. W przeciwnym wypadku odpowiedzialność ubezpieczyciela nie ulegałaby wyłączeniu nawet, w przypadku wyrządzenia szkody w ubezpieczonym mieniu z winy umyślnej pracownika ubezpieczającego czy innej osoby, którą ubezpieczający zatrudnia na umowę zlecenia i która na jego rzecz działa prowadząc ubezpieczone pojazdy.

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy

wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiście naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

Oczywistą zasadność skargi kasacyjnej skarżąca wywodzi z bezpodstawnego przyjęcia przez Sąd drugiej instancji, iż sprawca wypadku wszedł w posiadanie kluczyków za wiedzą i zgodą powoda, a także z naruszenia art. 827 § 1 k.c. poprzez zastosowanie rozszerzającej wykładni i odniesienie go do działań podmiotów nie wymienionych w tym przepisie.

Według ustaleń faktycznych w nocy z 8 na 9 sierpnia 2014 r. doszło do wypadku, polegającego na tym, że kierujący autobusem marki V. - K. C., znajdując się w stanie nietrzeźwości wjechał na przeciwny pas ruchu wskutek czego najechał na prawidłowo jadący samochód marki H. i doprowadził do zderzenia czołowego z samochodem ciężarowym. K. C. nie był pracownikiem powoda, lecz X. sp. z o.o., która świadczyła na rzecz powoda usługi prowadzenia autobusu. Koszty naprawy autobusu wyniosły 345 842,74 zł netto (425 386,57 zł brutto).

W takich okolicznościach faktycznych, mając na uwadze treść umowy ubezpieczenia i o.w.u., przyjęcie przez Sąd Apelacyjny w zaskarżonym wyroku, iż ma miejsce wyłączenie odpowiedzialności strony pozwanej, skoro K. C. jako pracownik spółki kapitałowej, z którą powód miał zawartą umowę na świadczenie usług przewozowych ubezpieczonym autobusem, wyrządził szkodę w ubezpieczonym mieniu będąc w stanie nietrzeźwym, co doprowadziło do oddalenia powództwa, nie daje podstaw do przyjęcia, iż skarga kasacyjna strony powodowej jest oczywiście uzasadniona w powyższym rozumieniu. Nie budzi wątpliwości, że spółka kapitałowa fizycznie nie może prowadzić pojazdu mechanicznego, a czyni to poprzez osoby, którymi się posługuje przy wykonywaniu działalności gospodarczej. Nie można więc odmiennie traktować sytuacji, gdy

zleceniobiorcą usług przewozowych (pojazdem mechanicznym ubezpieczonym i należącym do innego podmiotu) jest podmiot gospodarczy prowadzący działalność osobiście od sytuacji, gdy zleceniobiorcą takich usług jest osoba prawna, która faktycznie wykonuje zleczone usługi poprzez swoich pracowników.

Z tych względów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c.